

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-३, अङ्क-२२ (१०३ औं शृङ्खला)   अवधि: मंसिर २८-पुष ०४, २०८१   मिति: मंसिर २८, २०८१

गत हप्ता (मंसिर २१-२७, २०८१) को मौसमी सारांश:

साप्ताहिक कुल वर्षा: प्रदेशभर साताको सुरुमा आंशिक बदलीदेखि सामान्य बदली, साताको मध्य र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदली रहेको। मुस्ताङ जिल्लाको जोमसोम केन्द्रमा फाटफुट वर्षा भएको।

साप्ताहिक तापक्रम: मुस्ताङ जिल्लाको जोमसोम केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (-३.५ डिग्री सेल्सियस) र नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको दुम्कौली केन्द्रमा सबैभन्दा बढी तापक्रम (२३.५ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम हल्का घटेको।

आगामी हप्ता (मंसिर २८- पुष ०४, २०८१) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार   साताको मध्य: आइतबार, सोमबार र मंगलबार   साताको अन्तिम: बुधबार र बिहीबार

मौसमी अवस्थाको सारांश: प्रदेशभर मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदली रहने सम्भावना रहेको। हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागमा साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको। पहाडी भू-भागका नदी तटीय, उपत्यका तथा खोंचहरूमा र तराई भू-भागमा बिहानीपख क्षणिक हुस्सु/कुहिरोको सम्भावना रहेको। अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम हल्का घट्ने सम्भावना रहेको।

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघगर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/ उच्च पहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मर्स्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)	वर्षा/ हिमपात	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताभर मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदली रहने सम्भावना रहेको	हुस्सु/कुहिरो	साताको मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा/ हिमपातको सम्भावना रहेको
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की,		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताभर मौसम मुख्यतया सफादेखि	हुस्सु/कुहिरो	नदी तटीय क्षेत्र, उपत्यका तथा

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

	स्याङ्जा र तनहुँ				आंशिक बदली रहने सम्भावना रहेको		खोंचहरूमा बिहानीपख क्षणिक हुस्सु/कुहिरो लागने सम्भावना रहेको
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास	हल्कादेखि मध्यम वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताभर मौसम मुख्यतया सफादेखि आंशिक बदली रहने सम्भावना रहेको	हुस्सु/कुहिरो	नदी तटीय क्षेत्र, उपत्यका तथा खोंचहरूमा बिहानीपख क्षणिक हुस्सु/कुहिरो लागने सम्भावना रहेको

कृषि सारांश:

- आलु बालीमा प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम युरिया टपड्रेस गरी पहिलो उकेरा दिनुहोस्।
- आलुमा डढुवा रोग नियन्त्रणका लागि प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम व्यवस्थापनका उपाय अपनाउनुहोस्।
- सुन्तलामा फल कुहाउने औंसाको प्रकोप नियन्त्रण गर्न विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- हिउँदे फलफूलको बेर्ना रोपनको लागि कृषि प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम रेखाङ्कन गरी आवश्यक खाडलको तयारी गर्नुहोस्।
- तापक्रम घट्दो क्रममा भएकोले भर्खर जन्मिएका बाच्छाबाच्छी, पाठापाठीलाई चिसोबाट जोगाउन गोठ तथा खोरमा त्रिपाल वा बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- बंगुरमा अफ्रिकन स्वाईन फिभर रोगका रोकथामका लागि फार्ममा जैविक सुरक्षाका उपायहरू प्रभावकारी रूपमा अवलम्बन मिलाउनुहोस्।

कृषि सल्लाह:

बाली:

- गहुँ लगाउने पूर्व तयारी स्वरूप सिफारिस भएका उन्नत जातका गुणस्तरीय बीउ विश्वसनीय श्रोतबाट प्रबन्ध गर्नुहोस्। अघिल्लो वर्षमा खडा बाली अवस्थामा आफ्नो खेतबारीमा लगाएको गहुँमा कालो पोके, सिन्दुरे जस्ता रोग देखिएको भए उक्त फसललाई बीउको रूपमा प्रयोग नगर्नुहोस्।
- मध्य पहाड तथा उच्च पहाडमा गहुँ छर्ने समय भएकोले उक्त क्षेत्रका लागि सिफारिस जातहरू डाँफे, भेरीगंगा, पासाडल्हामु, धौलागिरी, स्वर्गद्वारी, खुमल शक्ति, डब्लु के. १२०४ आदि र ९०० मिटर भन्दा तलको भू-भाग, नदीको छेउछाउ र टार क्षेत्रमा आदित्य, बाणगंगा, विजय, तिलोत्तमा, बोलोग २०२०, गौतम, च्याखुरा, जिङ्क गहुँ १ आदि जातको गुणस्तरीय बीउ प्रति रोपनी ६ केजीका दरले प्रबन्ध मिलाउनुहोस्। गहुँबाली लगाउँदा प्राङ्गारिक मल, डिएपी, पोटास र बोरेक्स मल क्रमशः २०० केजी, ३.६२ केजी, २.७८ केजी र ०.४५० केजी प्रति कठ्ठाका दरले जग्गाको अन्तिम तयारीको समयमा हाल्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गहुँ बालीमा कालोपोके रोगको प्रकोप हुने क्षेत्रहरूमा गहुँ छर्नु पूर्व बीउलाई कार्बोक्सिन ३७.५% र थिराम ३७.५% डिएस (भाइटाभेक्स) मिश्रित विषादी २ ग्राम प्रति किलो बीउका दरले उपचार गरेर मात्र छर्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- पहाडको लागि खजुरा मुसुरो २, शीतल, सगुन जात मध्येका मुसुरोको उन्नत बीउको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। मुसुरोलाई छरेर लगाउँदा प्रति रोपनी ३-४ केजी लाग्ने तर लाइनमा लगाउँदा १.५-२ केजीले पुग्ने भएकोले लाईन देखि लाईनको दुरी ३० सेमी कायम गरी लाइनमा लगातार बीउ छर्नुहोस्।
- ७०० मिटर भन्दा माथिको भू-भागमा लुम्ले १ जातको तोरीको उन्नत बीउको व्यवस्था गरी २५०-३०० ग्राम प्रति रोपनीको दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीलाई आवश्यक मलखादको व्यवस्थापन गर्दा ३०० केजी (१२ डोको) प्राङ्गारिक मल, ५ केजी युरिया, ४.३ केजी डिएपी र १.७ केजी म्युरेट अफ पोटास प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीमा तेलको मात्रा बढाउन सल्फर तत्वको आवश्यकता पर्ने हुनाले जग्गा तयारीको बेलामा प्रति रोपनी १ केजीका दरले सल्फर मलको प्रयोग गर्नुहोस्।
- मध्य पहाडको लागि उपयुक्त आलुका जातहरू डेजिरे, कार्डिनल, खुमल उज्ज्वल, खुमल उपहार, खुमल विकास, जनकदेव, एम.एस. ४२.३, खुमल सेतो-३, खुमल रातो-४ मध्ये उपलब्ध जातहरूको बीउ प्रति रोपनी १५०० केजी गोठमल, १०.८ केजी डिएपी, ४.२ केजी युरिया र ५ केजी पोटासको प्रयोग गर्नुहोस्। राम्ररी टुसाएको २५-५० ग्रामको बीउ आलु ६० सेमी × २५ सेमीको दुरीमा रोप्नुहोस्। सिँचाइको सुविधा भएका स्थानमा ड्याडमा आलु रोप्नाले डडुवाको प्रकोप न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने भएकोले ड्याड बनाएर बीउ आलु लगाउनुहोस्।
- तराई, मध्य पहाड, बेसीमा लगाईएको आलुका बोटहरू २०-२५ सेमी अग्ला भएको भए माटोमा चिस्यानको अवस्था हेरी सिँचाइ गरिसकेपछि ४.४ केजी प्रति रोपनीका दरले युरिया टपड्रेस गरी पहिलो उकेरा दिनुहोस्। उकेरा दिँदा त्यान्द्रामा चोटपटक नलाग्ने गरी ड्याडको बीचमा खनी माटो चढाउनुहोस्।
- आलु बालीमा देहायको अवस्थामा पछौटे डडुवा लाग्ने सम्भावना रहन्छ।
  - तापक्रम: १० देखि २० डिग्री सेल्सियस
  - वातावरणमा पानीको मात्रा (सापेक्षिक आर्द्रता) (८० देखि ९५ प्रतिशत)
  - दिउँसो बादल वा कुहिरो लाग्नु
  - छिनछिनमा पानी पर्नु
  - रातमा अत्यधिक मात्रामा शीत पर्नु
  - हल्का हावा चल्नु।
- आलु बालीमा पछौटे डडुवा रोग व्यवस्थापनका लागि देहायका विधि अपनाउनुहोस्:
  - (क) डडुवा अवरोधक वा सहन सक्ने आलुका जातहरू जस्तै: खुमल उपहार, खुमल उज्ज्वल, जनकदेव, खुमल सेतो-३, खुमल रातो-४ को खेती गर्ने।
  - (ख) स्थान अनुसार उपयुक्त समयभिन्न आलु लगाउने।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

(ग) आलु रोप्दा सिफारिस गरिएको दुरीमा लगाउने जसले गर्दा विरुवाको तलको भागमा उचित मात्रामा वायु सञ्चार हुन गई रोग फैलने अनुकूल वातावरण हुन पाउँदैन।

(घ) आलु रोप्दा र पछि उकेरा लगाउँदा ड्याडमा प्रशस्त मात्रामा माटो चढाउने।

चित्र १: आलुमा पछ्यौटे डडुवाको लक्षण

(ङ) डडुवा रोगको लागि अनुकूल वातावरण हुनासाथ स्प्रिङ्गलर सिँचाइ बन्द गर्ने र मेन्कोजेवयुक्त विषादी ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई सम्पूर्ण बोट भिज्ने गरी ७/८ दिनको फरकमा २/३ पटक स्प्रे गर्ने।

(च) रोग लाग्नसाथ डाइमेथोमर्फयुक्त विषादी १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर सम्पूर्ण बोट भिज्ने गरी स्प्रे गर्ने।

➤ आलु बालीमा पछ्यौटे डडुवा रोगका लागि कुनै पनि विषादी छर्दा बाली, वातावरण र रोगको संक्रमणताको स्थितिको आधारमा देहायको पद्धति अनुसार सामान्य निर्णय सहयोगी पद्धती (Decision support system) अपनाई विषादी छर्न आवश्यक छ वा छैन निर्णय गर्नुहोस्।

मूल्याङ्कनको आधार र दिइने अङ्क (प्रत्येक खण्डमा कुनै एक आधारमा मात्र अङ्क दिने)

सूचक	आधार र पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क
(क) जात अनुसार रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता	धेरै रोग लाग्ने (३)	
	कम रोग लाग्ने (२)	
	रोग प्रतिरोध गर्न सक्ने (१)	
(ख) वातावरणको अवस्था	सिमसिमे वर्षा भैरहने (३)	
	फाटफुट वर्षा हुने (२)	
	घाम लाग्ने कम आर्द्रता भएको (१)	
(ग) बालीको अवस्था	बाली बढ्ने (उम्रेपछिको ३० दिनभित्र) (३)	
	फूल फुल्ने अवस्था (२)	
	बाली तयारीको अवस्था (१)	
(घ) प्लट भित्र र बाहिर डडुवा रोगको अवस्था	अधिकांश बोटहरु संक्रमित भएको (३)	
	केही बोटमा मात्र संक्रमण शुरु भएको (२)	
	डडुवा रोग देखा नपरेको (१)	
(ङ) विषादी नछरेको अवधि	१४ दिन भन्दा ज्यादा (३)	
	८-१३ दिन (२)	
	७ वा सो भन्दा कम (१)	
जम्मा प्राप्ताङ्क		

कुल प्राप्ताङ्कको आधारमा देहाय बमोजिमको सिफारिस/सल्लाह अपनाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- (क) कुल अङ्क ५ भएमा विषादी नछर्ने,
 (ख) कुल अङ्क ६-९ भएमा सम्पर्क विषादी (मेन्कोजेवयुक्त) छर्ने,
 (ग) कुल अङ्क १०-१५ भएमा दैहिक विषादी (डाइमेटोमर्फयुक्त) छर्ने।

- पछौटे जातका काउली (डोल्पा स्नोबल, स्नो मिस्टिक, स्नो ग्रेस), बन्दा (ग्रीन कोरोनेट) ब्रोकाउली (ग्रीन स्प्राउटिड, सेन्टाउरो, साकुरा) को नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। नर्सरी राख्दा उपयुक्त स्थलको छनोट गरी १५-२० सेमी अग्लो ब्याड तयार गरी १० सेमीको फरकमा लाइनमा बीउ छरी हल्का माटोले पुर्नुहोस्। रायो सागका तयारी बेर्ना ४५ सेमी × ३० सेमी दुरीमा रोप्नुहोस्।
- प्याजको रेड क्रियोल, नाशिक ५३, खुमल प्याज-१, खुमल प्याज-२ तथा अन्य सूचीकृत जातको ढिला नगरी नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। तयारी बेर्ना १५ सेमी × १० सेमी दुरीमा रोप्नुहोस्।
- हिउँदे तरकारी रोप्ने उपयुक्त समय भएकाले जमिनको तयारी गरी देहाय बमोजिमको जात, बीउ दर र दुरीमा रोप्नुहोस्।

क्र.स	बाली	जात	लगाउने दुरी (सेमी)	बीउ दर/रोपनी
१	केराउ (थाँक्रा चाहिने)	सिक्किमे	७५*७५	१.५ केजी
२	केराउ (थाँक्रा नचाहिने)	सर्लाही आर्केल, आर एस २१००	६०*३०	२ केजी
३	बकुल्ला सिमी	स्थानीय जात	६०*३०	३ केजी
४	पालुङ्गो	हरिपाते, पाटने	१५*२-३	८००-१००० ग्राम
५	गाजर	न्यू कुरोडा, नान्टिस फोर्ट	२०*१०	२०० ग्राम
६	चम्सुर	ठिमी चम्सुर	१५*२-३	८००-१००० ग्राम
७	चुकन्दर	मधुर	४०*१०	२०० ग्राम
८	सलगम	पर्पल टप, काठमाण्डौ रातो	३०*२०	१०० ग्राम
९	मुला	टोकिनासे	३०*२०	४००-६०० ग्राम

- तरकारी लगायतका बालीमा लाही किराको प्रकोप देखिएमा नीमजन्य विषादी १५०० पिपिएमको एजाडिराक्टिन ५ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा मिसाई एक हप्ताको फरकमा छर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा फ्लोनिकामिड (५०% डब्लुडिजी) १ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गरिसकेपछि तरकारी टिप्नको लागि पर्खनुपर्ने अवधि (२५ दिन) पूरा भएपछि मात्र टिप्नुहोस्।
- गोलभेंडा, भण्टा, खुर्सानी जस्ता फल तरकारी बालीमा बढी खाद्यतत्व आवश्यक पर्ने हुनाले फल टिपेको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटका दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मिलि लिटर प्रति लिटर पानीमा घोलेर छर्नुहोस्।
- गोलभेंडामा क्यालसियमको कमी भई फलको टुप्पा कालो हुने (Blossom end rot) हुँदा माटोमा चिस्यानको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। समस्या बढी भएमा नियन्त्रणको लागि क्यालसियम क्लोराइडको २ प्रतिशतको झोल वा बजारमा पाइने क्यालसियमको मात्रा धेरै भएको सुक्ष्म खाद्यतत्व प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम स्प्रे गर्नुहोस्।
- फूल फुल्ने/बतिला लाग्ने अवस्थाका गोलभेंडामा गवारोको प्रकोप देखिएमा किराको अवस्थाको बारेमा जानकारी र

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

अनुगमनका लागि हेली ल्यूर र स्पेडो ल्यूर छुट्टाछुट्टै फनेल पासोमा राखी खुल्ला जमिनमा गरिएको खेतीका लागि प्रति रोपनी ५/५ वटाको दरले र प्लाष्टिक घरभित्र प्रति घर १/१ का दरले दुवै पासोको प्रयोग गर्नुहोस्। यदि पासो भित्र वयस्क किराहरु परेको देखिएमा किराको संख्या सहित कृषि प्राविधिकलाई जानकारी गराई प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम व्यवस्थापन गर्नुहोस्।

- ओटा-टी ट्यापमा टि.एल.एम.ल्यूर प्रयोग गरी गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमन गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोकसान पुऱ्याएका पात, मुना तथा फलहरु सङ्कलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्त्रानिलिप्रोल (१८.५% एससी) १ मिलिलिटर वा स्पिनोस्याड (४५% एससी) १ मिलिलिटर प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्कनुहोस्। विषादी प्रयोग गरिसकेपछि तरकारी टिप्नको लागि पर्खनुपर्ने अवधि (३ दिन) पूरा भएपछि मात्र टिप्नुहोस्।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि ब्याक्टेरिया (शाकाणु) को संक्रमणबाट ग्रस्त सबै हाँगा, पातहरु हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड २ ग्राम र कासुगामाइसिन २ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीका दरले मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूल टिप्दा बोटको सुरक्षामा ध्यान दिई फललाई चोटपटक नलाग्ने गरी सुरक्षित तवरले टिप्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलमा फल कुहाउने औँसाका कारण झरेका फलहरुलाई तुरुन्तै प्लाष्टिक थैलामा संकलन गरी कम्तीमा एक महिना हावा नछिर्नेगरी बन्द गरेर राख्नुहोस्। यसो गर्नाले फल कुहाउने औँसा फल बाहिर निस्कन नपाई प्लाष्टिक भित्रै गुम्सिएर मर्छ।
- स्याउ लगायत अन्य हिउँद फलफूलको बेर्ना रोप्ने तयारी स्वरूप कृषि प्राविधिकको सिफारिस बमोजिमको दुरीमा १ घन मिटर (१ मिटर * १ मिटर * १ मिटर) को खाडल खन्नुहोस् र विश्वासिलो श्रोत केन्द्रबाट आवश्यक गुणस्तरीय बेर्नाको प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- स्याउ लगायत अन्य हिउँद फलफूलहरु (नासपाती, आरु, आरुवखडा, हलुवाबेद) को काँटछाँट गर्ने समय भएकाले प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम काँटछाँट गर्नुहोस्। काँटछाँटका क्रममा ठूला हाँगा हटाउँदा बोटमा भएका घाउहरुमा १०% को बोर्डो पेष्ट बनाई लगाउनुहोस् र काँटछाँट पश्चात १% को बोर्डोमिश्रण बोटका सबै हाँगा भिज्नेगरी स्प्रे गर्नुहोस्। काँटछाँट गरी निस्केका क्रममा निस्कने हाँगाविँगा राम्रोसँग संकलन गरी जलाउनुहोस्।
- स्याउ बगैँचामा कल्ले किरा (Scale insect), रातो सुलसुले (Red spider mites) र भुवादार लाही (wooly aphid) को सुषुप्त अवस्थामा रहेका किरा व्यवस्थापनका लागि काँटछाँट पछि खनिज तेल (Atso oil) १०-१५ मिलिलिटर प्रति १ लिटर पानीमा मिसाई हाँगाहरु भिज्ने गरी छर्कनुहोस्।

पशुपन्छी तथा मत्स्यः

- गाईभैँसीले भाले खोजेको १२ देखि १८ घण्टाभित्र र बाखामा १२ देखि ३६ घण्टाभित्र प्रजनन गराउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- विशेष गरी गाईभैसीमा नाम्ले परजीवीको संक्रमण बढ्न सक्ने र भेडाबाखामा नाम्ले, माटे, हेमोड्स, फित्ते जुका जस्ता आन्तरिक परजीवीहरूको प्रकोप देखिएको हुँदा समय समयमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा गोबर/जुतो जाँच गराई पशु चिकित्सकको सल्लाह अनुसार परजीवी विरुद्धको औषधी खुवाउनुहोस्। खोरभित्र र बाहिर सरसफाईमा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरहरूमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- अफ्रिकन स्वाईन फिभर देखिएका स्थानमा कृषकले देहाएका विषयहरूमा ध्यान पुऱ्याउनुहोस्:
  - बंगुरलाई खेर गएका खानेकुरा (Swill) खुवाउनेले कम्तीमा आधा घण्टा उमालेर मात्र खुवाउनुहोस्।
  - खरिद गरी ल्याइएका बंगुर कम्तीमा ३० दिन क्वारेन्टाइनमा राख्नुहोस्। रोग नदेखिएको खण्डमा मात्र फार्ममा भएको बंगुरसँग मिसाउनुहोस्।
  - फार्ममा जैविक सुरक्षा कडा गरी मानिस तथा सवारी साधनको अनावश्यक आवत-जावतमा रोक लगाउनुहोस्।
  - रोग देखा परेको फर्म वा क्षेत्रबाट अन्यत्र लैजाने गरी बंगुरको खरिद विक्री नगर्नुहोस्।
  - खोर पूर्ण रूपले खाली गरी सरसफाई र निसंक्रमण गरी कम्तीमा ४० दिनपछि मात्र निरोगी बंगुरहरू राख्नुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाइबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर र बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रसँग आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।
- दुधालु गाईभैसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्नुहोस् र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशुलाई उभ्याइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- बाखामा उच्च ज्वरो आउने, सास फेर्दा अफठ्यारो हुने, छेरौटी लाग्ने, नाकबाट सिंगान बगाउने, आँखामा कचेरा लाग्ने जस्ता लक्षणहरू देखा परेमा पि.पि.आर. रोग हुन सक्ने भएकाले तुरुन्त पशु चिकित्सक/प्राविधिकलाई सम्पर्क गरी उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। रोग रोकथामका लागि नियमित खोप लगाउनुहोस्।
- तापक्रम घट्दो क्रममा भएकोले भर्खर जन्मिएका बाच्छाबाच्छी, पाठापाठीमा निमोनिया, छेरौटे जस्ता समस्याहरू देखिने हुँदा गोठ तथा खोरमा हावा आवतजावत हुने गरी त्रिपाल वा बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- जाडो मौसम सुरु भएसँगै ब्रोइलर र लेयर्स कुखुराहरूमा श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोगहरू र पेटमा पानी भरिने जस्ता समस्या देखिने हुँदा विशेष गरी रातको समयमा प्रशस्त मात्रामा हावा आवतजावत हुने गरी त्रिपाल, बोरा र ब्रुडर मेसीनहरूको प्रयोग गरेर खोरलाई न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- यस मौसममा हरियो घाँसको कमी हुने भएकाले पशुहरूलाई बाँझोपन हुनबाट बचाउन प्रशस्त पौष्टिक आहारा, समय समयमा बजारमा पाईने खनिज र भिटामिनको धुलो वा झोल औषधी तथा नियमित परजीवी विरुद्धको औषधी पशु स्वास्थ्य प्राविधिक वा पशु चिकित्सकको सल्लाह बमोजिम खुवाउनुहोस्।
- पशुपन्छीहरूमा महामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्। पशु खरिद गरी ल्याउँदा समेत उल्लिखित खोपहरू लगाएको सुनिश्चित गर्नुहोस्।

पशुवस्तुको प्रजाति	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैंसी, याक, चोरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाखा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

- घुम्ती प्रणालीमा पालिएका उच्च हिमाली क्षेत्रबाट बेसीं झरेका चोरीमा खोरेत, भ्यागुते र चरचरे तथा भेडा, बाखा र च्याङ्ग्रामा पि.पि.आर विरुद्धको खोप लगाउनुहोस्।
- हिउँदे घाँस छरेको ३० देखि ३५ दिनमा सिँचाइ गरी प्रति रोपनी ३० केजीको दरले युरियाले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- पराल थन्काउने समय भएकोले धानको पराललाई ढुसी नलाग्ने गरी सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- कमन कार्प माछाको प्रजनन नजिकिदै गएकोले माउको व्यवस्थापन कार्य थालनी गर्नुहोस्। माउ बनाउनका लागि चहकिलो, उज्यालो, फुर्तिलो, निरोगी र शुद्ध नश्वका निम्न उमेर र तौल अनुसारको माछालाई छनोट गरी माउ पोखरी राख्नुहोस्।

उमेर (वर्ष)		औषत तौल (केजी)	
भाले	पोथी	भाले	पोथी
१-२	२-३	२-३	३-४

- पोखरीको सबै माछा बिक्री भएपछि सुख्खा हुने गरी पोखरी सुकाउनुहोस्। यसरी सुकाएको पोखरीमा घर पोत्ने चूना २०-२५ केजी प्रति रोपनी पोखरीमा सबैतिर छर्कनुहोस्।
- सुकाउन नसकिने पोखरीमा हानिकारक किराहरू, जङ्गली माछाहरू, टेडपोल, कोपेपोड र सर्पलाई नियन्त्रण गर्नका लागि निम्नानुसारको सुरक्षित मत्स्य विषको प्रयोग गर्नुहोस्।
- ब्लिचिड पाउडर ३०% क्लोरिन ३५० केजी प्रति हेक्टर
- डेरिस रुट पाउडर ५% रोटेनन १५-२० केजी प्रति हेक्टर/मिटर गहिराई

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- ट्राइक्लोरफन ०.२ देखि ०.४ मिलि लिटर प्रति लिटर पानीमा मिसाएर सुकेको पोखरीमा चारैतिर छर्कने कार्य गर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	वालकृष्ण अधिकारी	बागवानी विज्ञ	कृषि विकास निर्देशनालय, पोखरा
२.	शालिकराम अधिकारी	बाली रोग विज्ञ	बाली संरक्षण प्रयोगशाला, पोखरा
३.	मिरा चौधरी	वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
४.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
५.	नारायण प्रसाद पाठक	कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
६.	डा. सपना लक्ष्मी घिमिरे	पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, पोखरा
७.	हिरा प्रसाद भट्टराई	मेटेरियोलोजिष्ट	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यालय, पोखरा
८.	बीना पराजुली	कृषि प्रसार अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
९.	सिर्जना थापा	बागवानी विकास अधिकृत	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
१०.	अमृत रेग्मी	बाली विकास अधिकृत	प्रदेश बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, पोखरा
११.	जेनी श्रेष्ठ	वरिष्ठ कार्यक्रम अधिकृत	ली-वर्ड, पोखरा